

VÁZLATOK

XV. Az ipar átalakulása

Az **ipar** kitermeli és feldolgozza a természetben fellelhető anyagi javakat, illetve a mezőgazdaság termékeit.

iparosodás = az a folyamat, mely során az ipar vezető gazdasági tevékenységgé válik

AZ IPAR FEJLŐDÉSE

XIX. szd-ig alárendelt szerepe volt

háziipar a mezőgazdasági termelő állít elő termékeket

kézműipar a társadalmi munkamegosztás során jött létre → piacra termel → minden munkafolyamatot egyazon munkás végez el (*a szegényebb országokban a mai napig jelen van*)

manufaktúra a kézműipar egy sajátos fajtája → kézi erővel dolgoznak a munkások, de a munkafolyamatot már **részegységekre bontották** → tömegárut állít elő

gyáripar az **első ipari forradalommal** jött létre → gyárakban gépek segítségével termelnek → emberi erőre egyre kisebb szükség van → kialakult az **ipari ágazat**

→ tömegtermelés tökéletesítése → futószalagon való termelés (*a munkaszervezés tökéletesítése*) → **ipari tömegtermelés**

tudományos technikai forradalom → II. világháborút követően → a kutatás szerepe megnőtt (fegyverkezés) → űrtechnika, atomipar, robottechnika, biotechnika, információs technika stb.

AZ IPARI SZERKEZET MEGVÁLTOZÁSA

az ipar felosztása: **kitermelőipar**
alapanyagipar
feldolgozóipar

kitermelőipar → energiahordozók-,
ásványi nyersanyagok bányászata

alapanyagipar → félkész terméket állít el, melyet még további feldolgozás alá kell vetni (*pl.: acél, cellulóz, vegyi alapanyagok, szövetek*)

feldolgozóipar → a termeléshez szükséges berendezéseket, és fogyasztási cikkeket gyárt

Az előállított terméke és műszaki jellemzőik alapján az ipar három részre oszthatjuk:

nehézipar = olyan termékeket állít elő, melyet az ember létszükségletének kielégítésére csak közvetett úton tud felhasználni

könnyűipar = olyan termékeket állít elő, melyet az ember létszükségletének kielégítésére közvetlenül fel tud használni

élelmiszeripar = mezőgazdasági alapanyagok feldolgozásával élelmiszert állít elő
(malomipar, húsipar, tejipar, konzervipar, élvezeti cikkek ipara = kakaó, kávé, tea csokoládé)

Az ipar további jellemzői.

húzóágazat = az az ipari ágazat, mely egy adott történelmi korban a legdinamikusabban fejlődik, és a többi ipari tevékenységet is magával ragadja (napjainkban: számítógépipar, lézertechnika, robottechnika, repülőgépgyártás, űrtechnika, gyógyszeripar, biotechnológia, távközlési eszközgyártás) → sok **K+F**-et és **tőkét** igényelnek → a technikai fejlesztés élvonalát jelenti = **csúcstechnológia** („high-tech”)

IPARTELEPÍTŐ TÉNYEZŐK

Kérdés: **hogyan?** és **hol?**

1. hagyományos telepítő tényezők

- energiahordozók, ásványkincsek lelőhelye
- víz
- munkaerő (olcsóság, nagy tömeg, szakképzettség)
- fogyasztópiac (a lakossági igényeket közvetlenül kielégítő ágazatok – tejipar,
 - sütőipar)
- már meglévő ipar
- infrastruktúra (jó közlekedés, modern telekommunikáció, közszolgáltatások fejlettsége)
- tőke (vannak kimondottan tőkeigényes ágazatok – vegyipar, autóipar)

2. új típusú telepítő tényezők

TNC kialakulását követően → termelési fázisok távol egymástól

alapanyaggyártásban

- munkaerő (nagy számban, olcsón)
- környezetvédelmi szabályozás hiánya

K+F tevékenységben

- munkaerő (fejlett országok → jól képzett munkaerő) → agyelszívás („brain drain”)

részegységek gyártása, összeszerelés

- munkaerő (*olcsó, iskolázott, de nem szakképzett*)
- információs hálózat (*internet, bank, mobiltelefon*)
- infrastruktúra (*jó minőségű úthálózat*)
- modern üzleti szolgáltatások (*bank, biztosítók, tanácsadó és logisztikai cégek*)
- adókedvezmények
- ipari parkok
- technológiai parkok (*kutatás, fejlesztés színterei*)
- politikai stabilitás
- egyszerű ügyintézés
- profit szabad kivitele

IPARI TERÜLETEK SZERVEZŐDÉSE → IPARVIDÉKEK ÉS HÁLÓZATOK

egyenetlen elhelyezkedés jellemzi a világ iparát
nagy tömörülések → **iparvidékek**

hagyományos iparvidékek → **szénre, vasércre** települtek → mára válságba kerültek →
munkanélküliség aránya itt megnőtt → **rozsdáövezetek**

a feldolgozó iparra az iparvidéken belüli **kooperáció** (*együtműködés*) volt a jellemző → ma:
szételepítés → **hálózatokon belüli együtműködés** jött létre (*távol egymástól, de mégis egymásra épülve*)

globalizáció → az ipar kitelepül a nagyvárosokból s azok agglomerációjából → új telephelyek
jönnek létre: **fejlődő és újonnan iparosodott országokba** települ át, ill. a **fejlett országok**
eddig nem iparosodott területeire